

Η ελληνική οικονομία μετά την αξιολόγηση

Κλείσιμο της αξιολόγησης, αύξηση των φόρων, “κόφτης”, νέο κύμα λιτότητας και συνέχεια στα μνημόνια. Τι σημαίνουν όλα αυτά για το μέλλον της ελληνικής οικονομίας; Δύο άνθρωποι με έντονες απόψεις για την οικονομία, η Μιράντα Ξαφά και ο Γιάννης Μηλιός, απαντούν στις ερωτήσεις μας.

Παρασκευή 10 Ιουνίου 2016

Η επικεφαλής της E.F. Consulting και ερευνήτρια του Κέντρου για την Καινοτομία στη Διεθνή Διακυβέρνηση (CIGI) Μιράντα Ξαφά και ο πρώην υπεύθυνος οικονομικού προγράμματος του ΣΥΡΙΖΑ Γιάννης Μηλιός μιλούν στο inside story για την επόμενη μέρα της ελληνικής οικονομίας.

Πολλοί κατηγορούν την κυβέρνηση για τη μακρόσυρτη διαπραγμάτευση του 2015 και την καθυστέρηση στο κλείσιμο της αξιολόγησης. Θα μπορούσαμε να “ποσοτικοποιήσουμε” τις συνέπειες αυτής της καθυστέρησης στην ελληνική οικονομία; Μιράντα Ξαφά: Τα τελευταία μακροοικονομικά στοιχεία που δημοσίευσε η ΕΛΣΤΑΤ τη Δευτέρα 30 Μαΐου δείχνουν

ανάγλυφα το βαρύ κόστος που πλήρωσε η ελληνική οικονομία λόγω της αβεβαιότητας που προκάλεσε η “σκληρή διαπραγμάτευση” της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ από τις αρχές του 2015. Οι επενδύσεις πάγωσαν μέχρι να κλείσει η συμφωνία με τους πιστωτές τον περασμένο Αύγουστο, ενώ η αβεβαιότητα συνεχίστηκε μέχρι να ψηφιστούν τα μέτρα για την πρώτη αξιολόγηση του περασμένου μήνα. Η συσσώρευση απλήρωτων υποχρεώσεων του δημοσίου προς ιδιώτες προμηθευτές και φορολογούμενους επιδείνωσε την πιστωτική ασφυξία που προκάλεσε η επιστροφή στην ύφεση και η αύξηση των κόκκινων δανείων. Το κλείσιμο των τραπεζών στα τέλη Ιουνίου 2015 και η επιβολή capital controls έδωσαν τη χαριστική βολή.

	2014 Q4 - 2016 Q1	2013 Q3 - 2014 Q4
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	-1,3%	0,5%
Τελική καταναλωτική δαπάνη		
Νοικοκυριών και ΜΚΙΕΝ	-1,4%	1,2%
Γενικής Κυβέρνησης	4,4%	-7,8%
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	-1,8%	3,2%
Εξαγωγές αγαθών και		

υπηρεσιών	-12,3%	6,7%
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-12,7%	7,9%

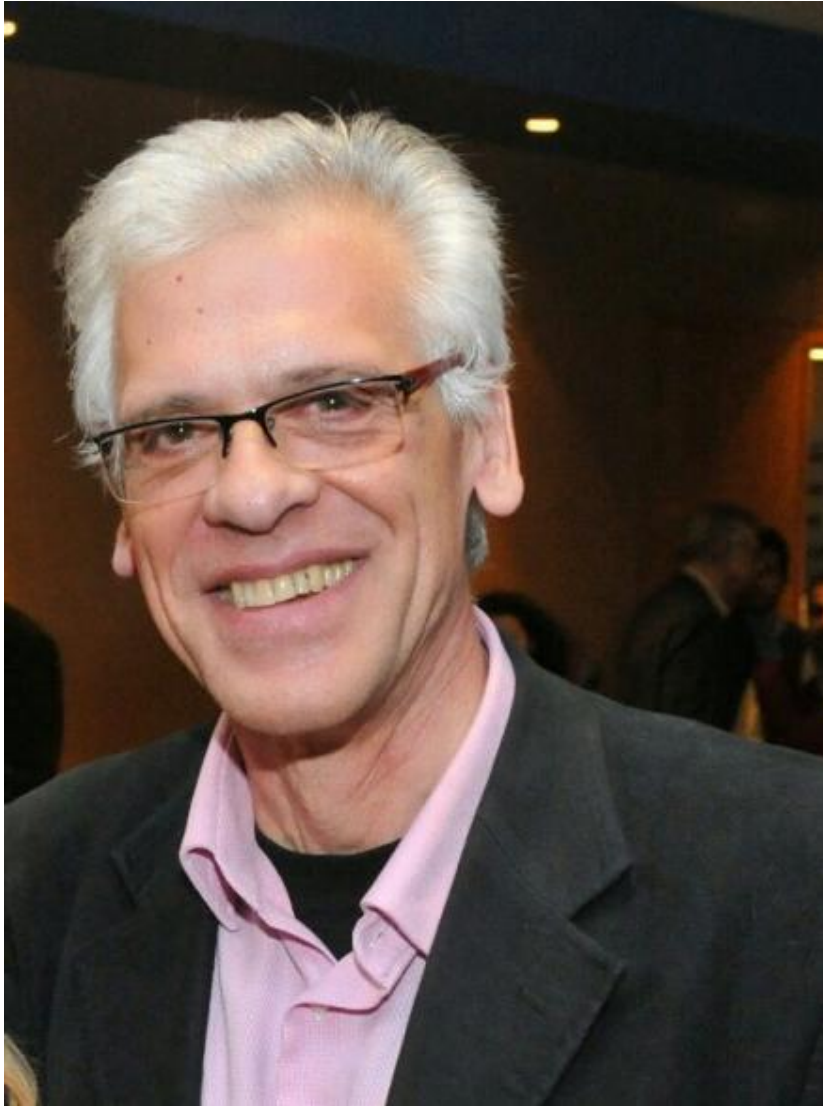
Γιάννης Μηλιός: Η κυβέρνηση εκλέχθηκε με βάση ένα διαφορετικό πρόγραμμα, το οποίο είχε ως βασικό άξονα το σταμάτημα της λιτότητας: Αύξηση του κατώτατου μισθού στα 751 ευρώ το μήνα, επαναφορά των συλλογικών διαπραγματεύσεων, ενίσχυση της Επιθεώρησης Εργασίας και αυστηροποίηση των κυρώσεων για όσους εργοδότες χρησιμοποιούν “μαύρη εργασία” ή γενικότερα παραβιάζουν την εργατική και ποινική νομοθεσία σχετικά με τις συνθήκες εργασίας, την πληρωμή υπερωριών και την έκδοση εικονικών τιμολογίων. Το πρόγραμμα αυτό είχε την υποστήριξη της κοινωνικής πλειοψηφίας των μισθωτών και των φτωχών, στους οποίους φορτώθηκαν όλα τα βάρη της παγκόσμιας συστημικής κρίσης που ξέσπασε το 2008. Η υποστήριξη αυτή έγινε άλλωστε φανερή από το δημοψήφισμα της 5ης Ιουλίου 2015, όταν 61% των ψηφοφόρων τάχθηκαν εναντίον των πολιτικών λιτότητας.

Όπως όμως έδειξαν τα γεγονότα, η κυβέρνηση είχε εξ αρχής εγκαταλείψει αυτό το πρόγραμμα και είχε προσανατολιστεί σε μια στρατηγική “διατήρησης του υπάρχοντος”, δηλαδή του “μνημονιακού” οικονομικού και εργασιακού καθεστώτος που είχε διαμορφωθεί την περίοδο 2010-14. Επομένως χρειαζόταν χρόνο, ώστε να μπορέσει να “κατασταλάξει” και να “νομιμοποιηθεί” στη συνείδηση της κοινωνικής πλειοψηφίας –που προσέβλεπε σε αυτές τις ανατροπές– ότι η συνέχιση της λιτότητας αποτελεί, υποτίθεται, “μονόδρομο”. Δύσκολα μπορεί να πει κανείς αν το κυβερνητικό εγχείρημα μπορούσε να επιτευχθεί σε συντομότερο χρόνο. Άλλωστε, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ήδη στις 9 Φεβρουαρίου 2015 η κυβέρνηση δήλωνε δια του Υπουργού Οικονομικών: «Θα εφαρμόσουμε βαθιές μεταρρυθμίσεις σε συντονισμό με τον ΟΟΣΑ [...] Στις μεταρρυθμίσεις αυτές θα προστεθούν περίπου το 70% των μεταρρυθμίσεων ή δεσμεύσεων που έχουν ήδη τεθεί στο

τρέχον μνημόνιο. Ως γνωστικοί άνθρωποι, δεν είμαστε αντίθετοι στις μεταρρυθμίσεις αυτές». Είναι προφανές ότι αν ξεκινάς μια διαπραγμάτευση αποδεχόμενος το 70%, το πιο πιθανό είναι να καταλήξεις στο 100%. Το μέλλον θα δείξει κατά πόσον πρόκειται για “νομιμοποίηση” στη λαϊκή συνείδηση της άποψης ότι η λιτότητα αποτελεί “μονόδρομο”, ή απλώς βρισκόμαστε σε μια μεταβατική περίοδο όπως το 2010, πριν ξεσπάσουν οι μεγάλες κινητοποιήσεις της περιόδου 2011-12.

Πώς κρίνετε την επιλογή της κυβέρνησης να προχωρήσει σε αύξηση φόρων και όχι σε μείωση δαπανών, με βάση την κατάσταση στην οποία βρίσκεται σήμερα η ελληνική οικονομία;

Μιράντα Ξαφά: Όλες οι οικονομετρικές μελέτες δείχνουν ότι οι περικοπές δαπανών είναι πιο αποτελεσματικό μέσο μείωσης του δημοσιονομικού ελλείμματος από τις αυξήσεις φόρων, διότι επιδρούν πιο άμεσα στο έλλειμμα και είναι λιγότερο υφεσιακές. Αντί για περικοπές, η κυβέρνηση φουσκώνει το δημόσιο επαναπροσλαμβάνοντας τους απολυμένους της κυβέρνησης Σαμαρά –ακόμη και επίορκους!– και δημιουργώντας χιλιάδες νέες θέσεις στο δημόσιο για μετακλητούς υπαλλήλους με αυξημένες αποδοχές, καθώς και νέα επίπεδα δημόσιας διοίκησης – διοικητικούς γραμματείς, αναπληρωτές διοικητικούς γραμματείς, τομεακούς γραμματείς, ειδικούς τομεακούς γραμματείς. Το εξωφρενικό είναι ότι τα νέα επίπεδα διοίκησης δημιουργούνται με πρόσχημα τη μείωση της γραφειοκρατίας! Αντί να περικόψουν τις αμυντικές δαπάνες κατά 400 εκατ. όπως προέβλεπε το μνημόνιο, η κυβέρνηση αποφάσισε να δαπανήσει 500 εκ. για αναβάθμιση αεροπλάνων του ναυτικού. Αυτή η δαπάνη, που έχει σχεδόν μηδενική προστιθέμενη αξία για την ελληνική οικονομία, θα απορροφήσει το σύνολο των πρόσθετων εσόδων που αναμένονται από την αύξηση της φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, ένα κατ’ εξοχήν υφεσιακό μέτρο που θα πλήξει την απασχόληση.

Ο πρώην υπεύθυνος οικονομικού προγράμματος του ΣΥΡΙΖΑ Γιάννης Μηλιός.

Γιάννης Μηλιός: Αυτό που εμφανίζετε μέσω της ερώτησής σας ως “δίλημμα” δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Η αποδοχή από την κυβέρνηση του στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα 3,5% του ΑΕΠ το 2018, σημαίνει αποδοχή μιας πολιτικής μεγάλων περικοπών στις δαπάνες. Περικοπών κυρίως στο κοινωνικό κράτος, εφόσον δεν διαφαίνεται καμιά διάθεση για δραστική μείωση των στρατιωτικών δαπανών και γενικότερα των μηχανισμών καταστολής. Η πολιτική που ακολουθεί η κυβέρνηση στηρίζεται στο έδαφος των περικοπών της πενταετίας 2010-15, τις οποίες μάλιστα θα “βαθύνει” για να πετύχει πρωτογενές πλεόνασμα του κρατικού προϋπολογισμού 3,5% του ΑΕΠ. Πέραν τούτου, από τη μακροοικονομική θεωρία είναι γνωστό ότι η μείωση της ζήτησης λόγω περικοπής δαπανών –όπως και λόγω μείωσης της αγοραστικής δύναμης των χαμηλών εισοδημάτων, τα οποία κατευθύνονται σχεδόν καθ’ ολοκληρίαν στην κατανάλωση– έχει εντονότερα υφεσιακά αποτελέσματα από την αύξηση των φόρων. Επιπλέον, μια αύξηση των άμεσων φόρων στα

ψηλά εισοδήματα μειώνει λιγότερο τη ζήτηση από ό,τι μια αύξηση των φόρων στα χαμηλά εισοδήματα. Πλήττει όμως τους “έχοντες και κατέχοντες”, των οποίων τις απόψεις κυρίως προβάλλουν τα “καθεστωτικά” λεγόμενα μέσα ενημέρωσης.

Θεωρείτε πιθανό να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός δημοσιονομικής διόρθωσης ή θα μπορούσε να αποφευχθεί μέσω της επίτευξης των δημοσιονομικών στόχων που έχει συμφωνήσει η Αθήνα με τους δανειστές;

Μιράντα Ξαφά: Θεωρώ σχεδόν βέβαιη την ενεργοποίηση του μηχανισμού, εφόσον το ΔΝΤ υπολογίζει ότι απαιτούνται πρόσθετα μέτρα ύψους 1,8 δις ευρώ, πέρα από αυτά που ήδη ψηφίστηκαν, για να επιτευχθεί ο στόχος πρωτογενούς πλεονάσματος 3,5% του ΑΕΠ το 2018 που η κυβέρνηση συμφώνησε με τους Ευρωπαίους εταίρους. Ήδη υπάρχει τρύπα στα έσοδα άνω των 200 εκ. ευρώ το πρώτο τετράμηνο του έτους. Επειδή το πολιτικό κόστος ενεργοποίησης του μηχανισμού θα είναι μεγάλο, δεν αποκλείεται η κυβέρνηση να πάρει μέτρα μόλις διαπιστωθεί απόκλιση από τους στόχους, χωρίς δηλαδή να περιμένει τα τελικά στοιχεία της Eurostat τον Απρίλιο του επόμενου έτους. Τραγικό λάθος θα είναι να ξαναπάρει εισπρακτικά μέτρα αντί για περικοπές δαπανών. Ο κόφτης δαπανών πρέπει να γίνει μόνιμος μηχανισμός δημοσιονομικής διόρθωσης. Αν υπήρχε το 2007 δεν θα είχαν εκτοξευθεί οι κρατικές δαπάνες στη στρατόσφαιρα τα δύο επόμενα χρόνια.

Γιάννης Μηλιός: Το αποτέλεσμα θα είναι σε κάθε περίπτωση περίπου το ίδιο. Τα μέτρα που ψήφισε η κυβέρνηση στοχεύουν σε δημοσιονομικό πλεόνασμα 3,5% του ΑΕΠ. Αν χρειαστούν πρόσθετα μέτρα μέσω του “μηχανισμού” θα είναι και πάλι για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, είτε γιατί κάποιες από τις σχεδιασθείσες περικοπές δεν έγιναν, είτε για οποιοδήποτε άλλο λόγο. Ακόμη, δεν ισχύει ο ισχυρισμός ότι ο μέσος όρος των δημόσιων δαπανών είναι ψηλός, καθώς η δημόσια κατανάλωση στην Ελλάδα μειώθηκε στο διάστημα 2011-2015 περισσότερο από 15% και σήμερα βρίσκεται στα χαμηλότερα επίπεδα

των χωρών-μελών της Ζώνης του Ευρώ. Αν λάβουμε μάλιστα υπόψη το γεγονός των διογκωμένων στρατιωτικών δαπανών, προκύπτει ανάγλυφα η πραγματικότητα των αναιμικών για ευρωπαϊκή χώρα και διαρκώς συρρικνούμενων κοινωνικών δαπανών.

Μετά από έξι χρόνια μνημονίων, ο δημόσιος διάλογος επικεντρώνεται στη μακρόσυρτη διαπραγμάτευση με τους δανειστές και λιγότερο σε θέματα ζωτικής σημασίας όπως ο αναπτυξιακός νόμος. Ποιοι θα μπορούσαν να είναι οι “πυλώνες” της οικονομικής πολιτικής που θα επέτρεπαν την πρόσβαση της ελληνικής οικονομίας στις αγορές και την επιστροφή της στην ανάπτυξη;

Η επικεφαλής της E.F. Consulting και ερευνήτρια του Κέντρου για την Καινοτομία στη Διεθνή Διακυβέρνηση (CIGI) Μιράντα Ξαφά. [Τάκης Διαμαντόπουλος]

Μιράντα Ξαφά: Η ανάπτυξη δεν πρόκειται να προέλθει

από αναπτυξιακούς νόμους και επιδοτήσεις. Μόνη λύση στο πρόβλημα της ανεργίας και της χαμηλής παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας είναι οι ξένες επενδύσεις, δεδομένου ότι οι εγχώριοι πόροι δεν επαρκούν για την χρηματοδότηση των τεράστιων επενδύσεων που χρειάζεται η χώρα για να απορροφηθεί το λιμνάζον εργατικό δυναμικό και να αναδιαρθρωθεί η παραγωγική βάση. Όμως η Ελλάδα δεν θα μπορέσει να γίνει πόλος έλξης επενδύσεων αν δεν βελτιωθεί αισθητά η κατάταξή της στους παγκόσμιους δείκτες ανταγωνιστικότητας. Για να γίνει αυτό, πρέπει να απλοποιηθεί και να βελτιωθεί σημαντικά το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις επενδύσεις, την αδειοδότηση των επιχειρήσεων, τη φορολογική νομοθεσία, και τη λειτουργία του Δημοσίου και της Δικαιοσύνης. Πέραν από τη μείωση του συντελεστή φορολογίας επιχειρήσεων, πρώτη προτεραιότητα είναι τα φορολογικά κίνητρα για επενδύσεις (accelerated depreciation), το σταθερό φορολογικό περιβάλλον, και η μείωση του ενεργειακού κόστους. Η κυβέρνηση μοίρασε απλόχερα διαβεβαιώσεις για τη βελτίωση του επενδυτικού κλίματος στην Ελλάδα χωρίς να έχει κάνει κανένα απολύτως βήμα προς αυτή την κατεύθυνση.

Γιάννης Μηλιός: Το ουσιαστικό ζήτημα είναι να δούμε προς όφελος ποίων θα λάβει χώρα η ανάπτυξη. Οι πολιτικές που αδιάλειπτα ακολουθούν οι ελληνικές και ευρωπαϊκές κυβερνήσεις από το 2010 και μετά, στοχεύουν να μετακυλίσουν τις επιπτώσεις της βαθιάς συστημικής κρίσης που ξέσπασε το 2008 στις πλάτες της κοινωνικής πλειοψηφίας. Πρόκειται για πολιτικές που προωθούν τα (οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά) συμφέροντα ορισμένων κοινωνικών ομάδων, σε αντίθεση με άλλες. Οι οικονομικές κρίσεις εκδηλώνονται με τη μείωση των λαϊκών εισοδημάτων αλλά και της κερδοφορίας του επιχειρηματικού (καπιταλιστικού) κόσμου. Η λιτότητα αποτελεί μια στρατηγική για την αύξηση και πάλι του ποσοστού κέρδους του κεφαλαίου: Μειώνει το κόστος εργασίας του ιδιωτικού τομέα, αυξάνει τα κέρδη ανά μονάδα κόστους (εργασίας) και ως εκ τούτου αυξάνει το ποσοστό κέρδους. Συμπληρώνεται από θεσμικές αλλαγές που ενισχύουν αφενός την κινητικότητα και τον ανταγωνισμό των κεφαλαίων και αφετέρου την ισχύ των διευθυντών στο

εσωτερικό της επιχείρησης και των κατόχων χρηματοπιστωτικών τίτλων στο εσωτερικό της κοινωνίας. Όμως, ό,τι αποτελεί (εργασιακό) κόστος για το κεφάλαιο, συνιστά το εισόδημα για την κοινωνική πλειοψηφία των μισθωτών εργαζομένων, δηλαδή ζήτημα διατήρησης ορισμένου βιοτικού επιπέδου. Αυτό αφορά και το κοινωνικό κράτος, οι υπηρεσίες του οποίου εκτός του ότι αποτελούν κόστος για τους φορολογούμενους, συνιστούν σημαντική μορφή έμμεσου, “κοινωνικού μισθού”.

Γίνεται έτσι φανερό ότι η λιτότητα αποτελεί μια ταξική στρατηγική που εξυπηρετεί με αποκλειστικό τρόπο τα συμφέροντα του κεφαλαίου σε βάρος των εργαζομένων, συνταξιούχων, αυτοαπασχολούμενων, ανέργων αλλά και των κοινωνικά αδύναμων ομάδων. Μακροπρόθεσμος στόχος της είναι να διαμορφώσει και να επιβάλει ένα μοντέλο εργασιακών σχέσεων με συρρικνωμένα δικαιώματα και λιγότερες κοινωνικές παροχές για τους εργαζόμενους, με χαμηλότερους και “ευέλικτους” μισθούς και με εκμηδένιση της διαπραγματευτικής δύναμης των μισθωτών απέναντι στους εργοδότες και τις οργανώσεις τους. Η λιτότητα οδηγεί βεβαίως σε οικονομική ύφεση. Αλλά η ύφεση ασκεί πίεση σε κάθε ιδιώτη επιχειρηματία, στην κατεύθυνση μείωσης όλων των δαπανών του. Ωθείται στο να επιχειρήσει να παγιώσει υψηλά ποσοστά κέρδους μέσα από τη μείωση των μισθών, την εντατικοποίηση της εργασιακής διαδικασίας, ακόμα και την παραβίαση εργασιακών κανονισμών και την καταπάτηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων κ.λπ.

Στην προοπτική των συμφερόντων του μεγάλου κεφαλαίου, η ύφεση επιτρέπει να τεθεί σε κίνηση μια “διαδικασία δημιουργικής καταστροφής”. Πρόκειται για την αναδιανομή του εισοδήματος και της εξουσίας προς όφελος του κεφαλαίου με παράλληλη συγκέντρωση πλούτου. Μικρές και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις, ιδίως στο λιανικό εμπόριο, “εκκαθαρίζονται” από τις μεγάλες επιχειρήσεις και από εμπορικά κέντρα. Η διαδικασία “δημιουργικής καταστροφής” δημιουργεί έτσι τις προϋποθέσεις για το ξεπέρασμα της καπιταλιστικής κρίσης, για ένα νέο ανοδικό κύκλο κεφαλαιακής συσσώρευσης: Μέσα από την ανάκαμψη της κερδοφορίας και τη συγκέντρωση-συγκεντροποίηση του κεφαλαίου, μέσα από την

“απελευθέρωση” του κεφαλαίου από τα «δεσμά» των εργασιακών δικαιωμάτων και των μέτρων κοινωνικής προστασίας που κατακτήθηκαν από την εργατική τάξη στο παρελθόν, με τους αγώνες της. Η στρατηγική αυτή έχει τη δική της ορθολογικότητα, η οποία δεν είναι εντελώς προφανής με μια πρώτη ματιά. Αντιλαμβάνεται την κρίση ως ευκαιρία για μια ιστορική αλλαγή των συσχετισμών δύναμης προς όφελος της καπιταλιστικής εξουσίας, υπάγοντας τις ευρωπαϊκές κοινωνίες στις απαιτήσεις της απρόσκοπτης λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών αγορών.

Συχνά αναφερόμαστε σε άλλες χώρες που μπήκαν σε μνημόνιο μετά την Ελλάδα, αλλά κατάφεραν να βγουν από την κρίση. Τι διαφορετικό έκαναν και πέτυχαν σε σχέση με την Ελλάδα; Το φαινόμενο οφείλεται εξ ολοκλήρου στις αστοχίες της ελληνικής πολιτικής τάξης ή συνδέεται και με τη φύση της ελληνικής κρίσης;

Μιράντα Ξαφά: Οι άλλες χώρες της Ευρωζώνης που βρέθηκαν σε καθεστώς μνημονίου κατανόησαν πλήρως τα αίτια της κρίσης και την ανάγκη να επιτευχθεί πολιτική συναίνεση για να ξεπεραστεί, και έτσι τα μνημονικά μέτρα εγκρίθηκαν με τη στήριξη της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Αντίθετα εδώ ακόμα συζητάμε αν η κρίση έφερε τα μνημόνια ή τα μνημόνια την κρίση, ενώ σε όλη τη μνημονιακή περίοδο η αντιπολίτευση υποσχόταν εύκολες εναλλακτικές λύσεις και κατανήφιζε τα μέτρα. Καμία κυβέρνηση δεν έχει εξηγήσει καθαρά τα αίτια της κρίσης και τους λόγους που καθιστούν τα μέτρα του μνημονίου απαραίτητα. Ούτε έχει ζητήσει κανείς συγγνώμη για τα λάθη και τις παραλείψεις του παρελθόντος. Ακόμα και σήμερα, ύστερα από έξι χρόνια μνημονίων, οι κυβερνήσεις προσπαθούν να αποφύγουν το πολιτικό κόστος επιβολής δυσάρεστων μέτρων σε ομάδες συμφερόντων που ασκούν πίεση για την συντήρηση καταχρηστικών συντεχνιακών και συνδικαλιστικών προνομίων.

Γιάννης Μηλιός: Με μνημόνιο ή χωρίς μνημόνιο οι χώρες της Ευρώπης και ιδίως της Ζώνης του Ευρώ εξακολουθούν να μαστίζονται από την οικονομική κρίση. Από το 2010 και μετά παρατηρούνται πολύ χαμηλές επιδόσεις όσον αφορά

τους περισσότερους ζωτικής σημασίας δείκτες της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης: Η ανεργία στην ΕΕ και την Ευρωζώνη έχει αυξηθεί μετά τη χρηματοπιστωτική κατάρρευση του 2008 περισσότερο απ' ό,τι στις άλλες περιοχές του αναπτυγμένου καπιταλιστικού κόσμου, παραμένοντας πάνω από το 11% (σε σύγκριση με 5,0% στις ΗΠΑ και 3,3% στην Ιαπωνία), παρά την όποια ήπια βελτίωση μετά το 2013. Οι ρυθμοί μεγέθυνσης του ΑΕΠ παραμένουν γύρω στο 0,5% (σε σύγκριση με 3,5% στις ΗΠΑ). Ο πληθωρισμός (Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή) προσέλαβε σχεδόν μηδενικές τιμές στην Ευρωζώνη το 2015 (0,2% έναντι στόχου 2%), παγιδεύοντας τις επενδύσεις και την μεγέθυνση. Τελευταίο αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, η κρίση δημόσιου χρέους στην Ευρωζώνη δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με τις μεθόδους που υπονοεί η στρατηγική της λιτότητας, δηλαδή αύξηση των πρωτογενών πλεονασμάτων και των εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις. Ο λόγος του χρέους προς το ΑΕΠ στις χώρες-μέλη της ΕΖ αυξάνεται τα τελευταία χρόνια, και αυτό συμβαίνει κυρίως για τις υψηλότερα χρεωμένες χώρες όπως η Ελλάδα, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Κύπρος, το Βέλγιο, η Ισπανία και η Γαλλία. Με μια ακόμα και μικρή αύξηση των επιτοκίων, το δημόσιο χρέος της Ζώνης του Ευρώ θα πάψει να είναι διατηρήσιμο. Για να διατυπώσουμε τα παραπάνω με διαφορετικό τρόπο, η διαδικασία της “δημιουργικής καταστροφής” απέχει ακόμα πολύ από να επιτύχει τους στόχους της. Πέραν τούτου, είναι μια διαδικασία ασταθής, που ανά πάσα στιγμή μπορεί να ανατραπεί από την κινητοποίηση του κόσμου της εργασίας. Το αποδεικνύουν πέρα από πάσα αμφιβολία οι συνεχιζόμενοι επί πάνω από τρεις μήνες αγώνες της νεολαίας και των εργαζομένων στη Γαλλία.